https://doi.org/10.32849/2409-9201.2024.24.48

УДК 341.171; 346.1; 346.5

РОЛЬ КОРПОРАТИВНОЇ (ІНСТИТУЦІЙНОЇ) ФОРМИ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА У СПРАВІ СТРАТЕГІЧНОГО ІНВЕСТУВАННЯ: ПРОБЛЕМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Оксана ВІННИК

доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент НАПрН України, головний науковий співробітник

Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України (Київ)

UDC 341.171; 346.1; 346.5

THE ROLE OF THE CORPORATE (INSTITUTIONAL) FORM OF PUBLIC-PRIVATE PARTNERSHIP IN STRATEGIC INVESTMENT: PROBLEMS OF LEGAL IMPROVEMENT

Oksana VINNYK

Doctor of Law Sciences, Professor, Corresponding Member of the NALS of Ukraine, Chief Researcher

Academician F.H. Burchak Scientific Research Institute of Private Law and Entrepreneurship of the NALS of Ukraine (Kyiv)

https://orcid.org/0000-0002-9397-5127

Стаття присвячена проблемам використання корпоративної (інституційної) форми міжнародного державно-приватного партнерства у справі повоєнної відбудови України. У зв'язку з цим аналізується стан економіки та інших сфер суспільного буття України з огляду на втрати від російської агресії, визначається обсяг коштів, необхідних на відбудову, роль нормативно-правового забезпечення в посиленні ефективності інвестування, потреба у вдосконалення нормативно-правового регулювання з огляду на необхідність повоєнної відбудови і, відповідно, збільшення можливостей для залучення інвестицій як приватних (вітчизняних та іноземних інвесторів), так і державних (України та дружніх держав). Стимули для приватного інвестування, що забезпечує Закон 2020 р. «Про державну підтримку інвестиційних проектів із значними інвестиціями в Україні» та внесені в нього зміни 2023 р., не спроможні повністю вирішити залучення необхідних для повоєнної відбудови колосальних коштів (станом на грудень 2023 р. 486 млрд.дол.). У зв'язку з цим постає проблема залучення інвестицій від дружніх держав та пошуку адекватних правових механізмів.

The article is devoted to the problems of using the corporate (institutional) form of international public-private partnership in the post-war reconstruction of Ukraine. In this regard, the state of the economy and other spheres of social life of Ukraine is analyzed in view of the losses from Russian aggression, the amount of funds needed for reconstruction is determined, the role of regulatory and legal support in strengthening investment efficiency, the need to improve regulatory and legal regulation in view of on the need for post-war reconstruction and, accordingly, an increase in opportunities for attracting both private (of domestic and foreign investors) and state (of Ukraine and friendly countries) investments. Incentives for private investment, provided by the 2020 Law "On State Support of Investment Projects with Significant Investments in Ukraine" and the 2023 amendments to it, cannot fully solve the attraction of the colossal funds necessary for post-war reconstruction (as of December 2023 486 billion dollars). In this connection, the problem of attracting investment of friendly states and finding adequate legal mechanisms arises.

The experience of the EU can be useful in this case, since Council Regulation (EU)

Досвід ЄС може прислужитися в цій справі, оскільки Регламент 2021/2085 від 19.11.2021 р. (Council Regulation (EU) 2021/2085 of 19 November 2021 establishing the Joint Undertakings under Horizon European and repealing Regulations (EC) № 219/2007, (EU) № 557/2014, (EU) № 558/2014, (EU) № 559/2014, (EU) № 560/2014, (EU) № 561/2014 and (EU) № 642/2014, ST/12156/2021/INIT) передбачає правовий механізм залучення коштів кількох дружніх держав (членів ЄС) та приватного бізнесу для реалізації стратегічних інвестиційно-інноваційних проектів у формі інституційних державно-приватних партнерств. Закон України «Про державно-приватне партнерство» не передбачає ні інституційної форми партнерства, ні можливості залучення в ролі державних партнерів, крім України та органів місцевого самоврядування, інших (дружніх для України) держав.

Враховуючи потребу в іноземному (на рівні держав) інвестуванні, що докорінно відмінна від обтяжливої для країн-донорів безкоштовної допомоги, та курс України на Євроінтеграцію (і, відповідно, вирішення проблеми адаптації українського законодавства до права ЄС), українському законодавцеві доцільно врахувати положення зазначеного Регламенту ЄС. При цьому акцент має бути зроблений на корпоративній (інституційній) формі партнерства, що дозволяє партнерам здійснювати постійний контроль за ефективністю використання вкладених ними коштів/ресурсів через своїх представників в органах спільного підприємства, створеного за участі партнерів. Це, відповідно, вимагає включення до Закону України «Про державно-приватне партнерство» грунтовних положень щодо цієї форми ДПП, а також правового механізму залучення до партнерства дружніх держав, з якими мають бути відповідні договірні відносини.

Ключові слова: повоєнна відбудова; інвестування; державно-приватне партнерство/ДПП; інституційна (корпоративна) форма ДПП; іноземні державні партнери

2021/2085 of 19 November 2021 establishing the Joint Undertakings under Horizon European and repealing Regulations (EC) № 219/2007, (EU) № 557/2014, (EU) № 558/2014, (EU) № 559/2014, (EU) № 561/2014 and (EU) № 642/2014 ST/. 12156/2021/INIT) provides a legal mechanism for attracting funds from several friendly states (EU members) and private businesses for the implementation of strategic investment and innovation projects in the form of institutional (corporate) public-private partnerships. The Law of Ukraine "On Public-Private Partnership" does not provide for either an institutional (corporate) form of partnership or the possibility of involving other (friendly to Ukraine) states as state partners, except for Ukraine and local self-government bodies.

Taking into account the need for foreign (at the state level) investment, which is fundamentally different from free aid, which is burdensome for donor countries, and Ukraine's course towards European integration (and, accordingly, solving the problem of adapting Ukrainian legislation to EU law), it is advisable for the Ukrainian legislator to take into account the provisions of the mentioned Regulation EU. At the same time, the emphasis should be placed on the corporate (institutional) form of partnership, which allows partners to exercise constant control over the effectiveness of the use of their invested funds/ resources through their representatives in the bodies of the joint venture created with the participation of partners. This, accordingly, requires the inclusion in the Law of Ukraine "On Public-Private Partnership" of thorough provisions on this form of PPP, as well as a legal mechanism for the involvement of friendly states with which there should be appropriate contractual relations.

Keywords: post-war reconstruction; investment; public-private partnership/ PPP; institutional (corporate) form of PPP; foreign state partners

Складність сучасного стану Україні (повномасштабна війна, розв'язана російською державою, викликані нею численні руйнування та втрати як матеріальних ресурсів, так і людських через загибель, виїзд за кордон мільйонів українців, необхідність поповнення ЗСУ для захисту України від ворогів) позначилася на пріоритетах України, серед яких особливої ваги набули потреби ЗСУ та необхідність повоєнної відбудови країни. Сподівання на безкоштовну допомогу зменшуються (країни-донори мають свої власні потреби, які необхідно вирішувати, витрачаючи для цього значні кошти; нові воєнні конфлікти, зокрема ізраїльсько-палестинський, відволікають плановані для допомоги України кошти), а відтак – посилюється потреба України в пошуку нових ресурсів та економіко-правових механізмів залучення інвестицій для відновлення країни, що станом на грудень 2023 року за оцінками Всесвітнього банку становить 486 мільярдів доларів США впродовж наступного десятиліття [1]. Ця цифра вища, ніж оцінені рік тому потреби в 411 мільярдів доларів США [2].

Хоча залучення інвестицій для реалізації суспільно важливих інвестиційно-інноваційних проектів було актуальним з початком набуття Україною незалежності, проте в нинішніх вельми складних умовах війни та зумовлених нею потреб ця проблема набула особливої ваги. Критичну важливість їй надали не лише колосальні втрати від війни та потреби щодо захисту України від дій агресора, але й зменшення можливостей дружніх країн-донорів надавати Україні безоплатну допомогу. Відтак, особливої ваги набула проблема залучення коштів дружніх держав на відбудову України на засадах, що забезпечують їм певні вигоди. Таким економіко-правовим механізмом є інвестування, оскільки інвестор має більш значні можливості, ніж донор, серед яких: можливість участі в управління інвестиціями та контролю за їх використанням, від чого залежить позитивний результат інвестування у формі отримання прибутку від ефективної реалізації вкладених інвестицій в суспільно-важливі проекти.

Інвестиційна гілка українського законодавства, досить значна і динамічна. Відтак варто її стисло охарактеризувати, виділяючи важливість актів щодо регулювання інвестиційної діяльності як такої [3] та з використанням різних її правових механізмів та форм, серед яких спеціальні (вільні) економічні зони/С(В)ЕЗ та території пріоритетного розвитку [4], що були досить популярними до скасування дії відповідних актів [5], технологічні парки [6], інноваційні структури [7], наукові парки [8], державно-приватне партнерство [9], режим Дія Сіті [10], інвестування з опікою так званих «інвест-нянь» [11; 12], страхування інвестицій [13]. Особливо гостро потреба в залученні інвестицій постала у зв'язку з повномасштабною війною, розв'язаною російським агресором в лютому 2022 р., колосальними втратами та руйнуваннями, що виникли в результаті воєнних дій на території України і, на жаль, збільшуються з кожним днем. Відповідно, виникла необхідність відбудови зруйнованого окупантами із застосуванням нових технологій, що мають забезпечити посилення безпековою складової суспільного життя України, ефективність економіки та її соціальне спрямування. Хоча досі тривають воєнні дії, збільшуючи витрати на війну та усунення її наслідків, проте віра у звільнення території України від окупантів та відновлення мирного життя спонукає до пошуку шляхів повоєнної відбудови нашої країни.

Вирішення проблеми істотного збільшення можливостей для інвестування в стратегічно важливі для України проекти зумовлена:

- браком власних ресурсів з огляду на втрати [14] з вини агресора значної частини економічного та робочого потенціалу України (виїзд за кордон в пошуку безпеки, служба в ЗСУ);
- необхідністю залучення колосальних коштів на відбудову стратегічної інфраструктури та інших об'єктів у зв'язку з постійними ворожими обстрілами, допомогою потерпілим від агресора (втрата житла, бізнесу, шкода здоров'ю), розмінуванням та екологічним відновленням забруднених через війну територій [15];
- витратами на забезпечення ВСУ, виробництво зброї тощо;
- обмеженістю можливостей зарубіжних донорів в безкоштовній допомозі України, в тому числі і через необхідність допомоги іншим країнам, що зазнали агресивних дій сусідів, включно із згаданим воєнним конфліктом на Близькому Сході.

У зв'язку з цим гостро стоїть питання пошуку власних можливостей щодо фінансування відбудови, залучення інвесторів до реалізації інвестиційних проектів в Україні. Розширення можливостей для цього забезпечує і вдосконалення нормативно-правового регулювання інвестування. Йдеться про різні механізми, серед яких вельми актуальне в умовах війни страхування інвестицій [13], що покладається на ЕКА (експортно-кредитне агентство, а також державна підтримка інвестиційних проектів із значними інвестиціями [11; 12; 16; 17]. Разом з тим, всі вищезазначені правові механізми можуть забезпечити акумулювання приватних коштів (а їх потенціал – в межах 130 млн.дол. [18]), Української держави та її органів місцевого самоврядування, інвестиційні можливості яких у відбудову доволі обмежені з огляду на втрати від війни та необхідності щоденних витрат на усунення наслідків ворожих обстрілів, потреб армії та поточних витрат. Отже, без залучення інвестицій інших держав не обійтися. А для цього необхідно мати відповідний економіко-правові механізми, пошук яких має стати одним з пріоритетів нашої держави.

Проблеми ефективності інвестування повоєнної відбудови досить активно досліджуються науковцями (переважно економістами) [19; 20; 21; 22; 23; 24; 25], які акцентують увагу на необхідність урахуванням комплексу чинників для забезпечення збільшення інвестицій в економіку України з урахуванням поточного стану справ. Проте менш дослідженим з цієї точки зору залишається правовий механізм інституційного державно-приватного партнерство (далі – ДПП) за участі кількох дружніх держав, що регулюється Регламентом 2021/2085 від 19 листопада 2021 р. «Про заснування спільних підприємств у рамках Horizon Europe та скасування Регламентів (ЄС) № 219/2007, (ЄС) № 557/2014, (ЄС) № 558/2014, (ЄС) № 559/2014, (ЄС) № 560/2014, (ЄС) № 561/2014 та (ЄС) № 642/2014» (далі – Регламент 2021/2085) [26].

Важливість цього механізму для України полягає в тому, що він, по-перше, забезпечує об'єднання зусиль на боці державного партнера кількох дружніх держав, а, отже, і можливість акумулювання дуже значних ресурсів для реалізації пріоритетних для цих країн інвестиційно-інноваційних проектів, і, по-друге, використання корпоративної (за термінологією зазначеного Регламенту – інституційної) форми ДПП шляхом створення партнерами (державними і приватними) спільного підприємства, що дозволяє більш ефективно, ніж за договірної форми ДПП, здійснювати управління інвестиціями партнерів та контроль за ефективністю їх використання. Разом з тим, Закон України «Про державно-приватне партнерство» не містить положень про корпоративну/інституційну форму ДПП, як і можливість участі на боці державного партнера Української держави в особі уповноважених органів та/або органів місцевого самоврядування інших держав, дружніх до України. Членство нашої держави в ЄС забезпечило б можливість використання визначеного Регламентом 2021/2085 партнерства, проте це залишається лише в перспективі, а інвестиції залучати вкрай потрібно зараз.

Хоча з прийняттям змін до Закону про "інвест-нянь" [12] та механізму страхування інвестицій [13] в підвищилася можливість залучення приватних коштів на відбудову України (згідно розрахунків Світового банку від приватних інвесторів можна залучити до 130 млрд. дол. [18]), проте це значно менше прогнозованої цим банком станом на кінець 2024 р. необхідної для відбудови суми – 486 млрд.дол. [1], яка з кожним днем війни зростає з огляду на нові втрати та руйнування, а сподівання на безоплатну допомогу (як вже зазначалося) зменшуються. Отже, необхідно використовувати інші форми підтримки України з боку дружніх держав, що є для них більш привабливими з огляду на можливість отримання від цього позитивного для себе економічного ефекту. Йдеться про інвестування не лише з боку іноземних приватних осіб, а й дружніх держав у формі, що подібна до інституційного партнерства, передбаченого Регламентом 2021/2085. Відтак, доцільно коротко проаналізувати положення цього акта ЄС.

Зазначений Регламент [26]) закріплює особливості застосування інституційної (корпоративної) форми державно-приватного партнерства/ДПП загальноєвропейського рівня в рамках програми Horizon Europe [27] щодо заснування 9 спільних підприємств (далі – СП) як державно-приватних партнерств для: зміцнення та інтеграція наукового, інноваційного та

технологічного потенціалу та співпраці; вирішення проблем глобальних викликів; покращення впровадження інноваційних рішень, спрямованих на вирішення проблем клімату, навколишнього середовища, охорони здоров'я та інших глобальних проблем; сприяння стратегічним пріоритетом Європейського Союзу (ЄС) та економічному зростанню та ін. Членами передбачених зазначеним актом спільних підприємств є: держави-учасниці ЄС; члени-засновники (будь-які юридичні особи, засновані в державі-члені, країні, асоційованій з Horizon Europe, або міжнародній організації, яка визначена як член спільного підприємства відповідно до зазначеного Регламенту або одного з його додатків); асоційовані члени (юридичні особи, засновані в державі-члені, країні, асоційованій з Horizon Europe, або міжнародній організації, які приєднується до спільного підприємства шляхом підписання листа-зобов'язання відповідно до встановлених вимог). Отже, засновниками та учасниками подібних інституційних ДПП можуть бути кілька дружніх держав (відповідно до Регламенту – члени ЄС) та суб'єкти підприємництва, спроможні виконати інвестиційні зобов'язання та інші обов'язки приватних партнерів.

Для України цей досвід важливий з огляду на можливість залучення до реалізації пріоритетних інвестиційно-інноваційних проектів, які потребують великих коштів, не лише суб'єктів бізнесу (вітчизняного та іноземного) та України в особі уповноважених органів, а й держав, що мають намір та можливість надати підтримку нашій країні в реалізації таких проектів в іншій, ніж безоплатна допомога, формі. Зазначений Регламент встановлює досить жорсткі вимоги до спільного підприємства/СП за участі партнерів інституційного ДПП шляхом встановлення ґрунтовних загальних вимог та такого СП, а саме щодо: мети і принципів створення СП, оперативних цілей та завдань таких СП, правового становища членів та партнерів СП, їх внесків; організаційної структури СП, в тому числі органів СП (правління, виконавчий директор, дорадчі органи, серед яких – група представників держав-членів та асоційованих держав, які беруть участь в СП, науковий консультативний орган, а також група зацікавлених осіб як факультативний орган); фінансового забезпечення, звітності, аудиту, внутрішніх ревізій та ін.; до персоналу СП, їх привілеїв, імунітету, відповідальності, порядку вирішення конфлікту інтересів; припинення СП. Друга частина зазначеного Регламенту присвячена особливостям правового становища окремих СП (Circular Bio-based Europe, «Чиста авіація», СП з виробництва чистого водню, Європейського залізничного СП, СП Global Health EDCPT3, СП «Інноваційна ініціатива у здоров'ї», СП «Ключові цифрові технології», СП щодо дослідження Єдиного європейського неба ATM Research 3 Joint Undertaking, СП Smart Networks and Services). Частина 3 Регламенту містить Прикінцеві положення, в тому числі: щодо моніторингу та оцінки діяльності СП, підтримки з боку приймаючої держави, особливості початкової роботи СП Global Health EDCPT3 та СП Smart Networks and Services; щодо скасування низки регламентів; щодо правонаступництва всіх СП, правове становище яких регулюється зазначеним Регламентом, а також положення щодо набрання ним чинності.

Цей короткий аналіз Регламенту 2021/2085 від 19.11.2021 р. [26] свідчить про визнання Європейським Союзом важливості інституційної (корпоративної) форми ДПП за участі держав-членів ЄС та бізнесу для вирішення стратегічних завдань ЄС. Ґрунтовність регулювання зазначених відносин (175 статей) має на меті забезпечення ефективності функціонування такого партнерства, попередження зловживань в процесі функціонування створеного партнерами СП, а також урахування особливостей окремих СП щодо реалізації поставлених перед ними завдань в певних сферах.

Разом з тим, використанню потенціалу інституційного ДПП в Україні заважає чинне нормативно-правове регулювання, а саме, лаконізм Закону України «Про державно-приватне партнерство» [9], в якому відсутня навіть згадка про таку форму ДПП, а тим більш – про можливість співпраці в межах одного ДПП двох і більше держав (України та дружніх країн) нарівні з представниками бізнесу. Однак, крім прогалин в Законі України «Про державно-приватне партнерство», існує і міжнародна правова складова, адже в подібному до європейського партнерстві мають брати участь дві і більше держав і приватний бізнес, а, отже,

між такими державами мають бути відповідні договірні відносини. Членство України в ЄС вирішило б цю проблему при встановленні партнерства за участю держав-членів ЄС. Оскільки поки що це лише бажана перспектива, існує потреба у врегулюванні можливості міжнародного (за участі дружніх держав та бізнесу) державно-приватного партнерства з використанням не лише договірної, а й інституційної (корпоративної) форми ДПП.

Використання в ЄС згаданої форми співпраці кількох дружніх держав і бізнесу свідчить про її визнання як ефективного економіко-правового механізму об'єднання зусиль носіїв публічних інтересів (як державних партнерів) та носіїв приватних інтересів (як приватних партнерів) для подолання загроз суспільному благополуччю в різних сферах (цифровізації, охороні здоров'я, екології, транспорту тощо), розвиток і соціальне спрямування (в сенсі врахування потреб суспільства в цілому, що особливо важливо в умовах воєнного стану) яких потребує величезних ресурсів і не може забезпечити швидкої прибутковості, але позитивний ефект від якої матиме довгостроковий характер не лише для партнерів, а й Європейської спільноти (міжнародної) в цілому.

Відповідно, Україні варто врахувати зазначений досвід ЄС, попри складнощі розробки відповідного нормативно-правового регулювання: мало передбачити в Законі України механізм застосування інституційної (корпоративної) форми ДПП, треба й врегулювати питання залучення до партнерства інших держав, що потребує укладення відповідних міжнародних угод між Україною та потенційними державами-партнерами. Хоча це не просте завдання, однак у справі повоєнної відбудови України його вирішення може відіграти ключову роль, адже країна-інвестор має значні переваги перед країною-донором: якщо перша є активним учасником інвестування з можливістю контролю за процесом інвестування та отриманням для себе позитивного ефекту матеріального характеру, то друга - має задовольнятися лише участю в добрій справі, яку вона навіть не контролює (ефективне використання донорської допомоги – окреме питання, пов'язане з боротьбою з корупцією – досі болючою проблемою для України). Корпоративна/інституційна форма ДПП дозволяє партнерам брати постійну та значно активнішу, ніж за суто договірного партнерства, участь в реалізації проектів ДПП, і як така заслуговує на закріплення в Законі «Про державно-приватне партнерство».

Висновки:

- російська агресія проти України наклала значний відбиток на суспільне життя нашої держави, спричинивши значні втрати, забруднення довкілля, виїзд за межі країни мільйонів громадян в пошуку безпеки від страхіть війни, а також зумовила гостру необхідність пошуку джерел для відновлення зруйнованого окупантами на вищому за довоєнний рівні;
- необхідність подолання наслідків війни, що потребує колосальних і, відповідно, завеликих коштів для постраждалої від російської агресії України, зумовлює необхідність пошуку нових джерел та економіко-правових форм інвестування для повоєнної відбудови України;
- український законодавець відреагував на зміни в суспільному житті України, спричинені війною, і передбачив значні стимули для інвесторів [11; 12; 13], що має істотно посилити приватне інвестування суспільно важливих проектів в Україні, однак не спроможне покрити потреби в колосальних коштах на повоєнну відбудову;
- особливу роль у справі повоєнної відбудови мають відігравати найбільш ефективні моделі інвестування, серед яких державно-приватне партнерство – важливий економіко-правовий механізм забезпечення національної безпеки, що віддзеркалено в Стратегії національної безпеки України [28];
- важливість партнерства (міжнародного, індивідуального) підкреслено у схваленому 21 березня 2022 р. в ЄС «Стратегічному компасі» [29], що стало реакцією на російську повномасштабну агресію проти України, відсіч якій та подолання наслідків якої можливе лише за міжнародного партнерства;
- ефективним варіантом такого співробітництва у справі вирішення проблем економічної безпеки та відбудови зруйнованого війною є міжнародне інституційне публічно-

приватне партнерство [26], досвід якого вартий уваги українського законодавця, попри складність запровадження подібного правового механізму через наявність в ньому міжнародно-правової складової.

Посилання:

1. Оновлена оцінка потреб України на відновлення та відбудову. URL: https://www.worldbank.org/uk/news/press-release/2024/02/15/updated-ukraine-recovery-and-reconstruction-needs-assessment-released (дата звернення: 22 травня 2024 р.).
2. Н. Собенко (2023). Світовий банк назвав суму, потрібну на відновлення України. URL: https://suspilne.media/422325-svitovij-bank-nazvav-sumu-potribnu-na-vidnovlenna-ukraini/ (дата звернення: 26.10.2023).
3. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18.09.1991 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text (дата звернення: 26.05.2024).
4. Про загальні засади створення і функціонування спеціальних (вільних) економічних зон: Закон України від 13.10.1992 р. (втратив чинність). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2673-12#Text (дата звернення: 26.05.2024).
5. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо засад державної регіональної політики та політики відновлення регіонів і територій: Закон України від 09.07.2022 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2389-20#Text (дата звернення: 26.05.2024).
6. Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків: Закон України від 16.07.1999 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/991-14#Text (дата звернення: 26.05.2024).
7. Про інноваційну діяльність: Закон України від 04.07.2002 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15#Text (дата звернення: 26.05.2024).
8. Про наукові парки: Закон України від 25.06.2009 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1563-17#Text (дата звернення: 26.05.2024).
9. Про державно-приватне партнерство: Закон України від 01. 07. 2010 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2404-17#Text (дата звернення: 26.05.2024).
10. Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні: Закон України від 15. 07. 2021 р. URL: https:// zakon.rada.gov.ua/laws/show/1667-20#Text (дата звернення: 26.05.2024).
11. Про державну підтримку інвестиційних проектів із значними інвестиціями в Україні: Закон України від 17.12.2020 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1116-20#Text (дата звернення: 26.05.2024).
12. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реалізації інвестиційних проектів із значними інвестиціями: Закон України від 09. 08. 2023 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3311-20#Text (дата звернення: 26.05.2024).
13. Про внесення змін до Закону України "Про фінансові механізми стимулювання експортної діяльності" щодо страхування інвестицій в Україні від воєнних ризиків: Закон України від 22.11.2023 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3497-20#Text (дата звернення: 15.05.2024).
14. Скільки Україні коштує війна: Шмигаль ошелешив сумою. URL: https://tsn.ua/ato/skilki-ukrayini-koshtuye-viyna-shmigal-osheleshiv-sumoyu-2383519.html (дата звернення: 26.08.2023).
15. Завдані російським вторгненням збитки екології сягають 2 трильйонів гривень, - Міндовкілля. URL: https://censor.net/ua/news/3439896/zavdani_rosiyiskym_vtorgnennyam_zbytky_ekologiyi_syagayut_2_trylyioniv_gryven_mindovkillya (дата звернення: 27.08.2023).
16. Вимоги до техніко-економічного обґрунтування інвестиційного проекту із значними інвестиціями: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 19. 05. 2021 р. № 515. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/515-2021-%D0%BF#n8 (дата звернення: 12.11.2023).
17. Порядок та методологія проведення оцінки інвестиційного проекту із значними інвестиціями: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 28.07.2021 р. № 819. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/819-2021-%D0%BF#n10 (дата звернення: 12.11.2023).
18. Жарикова Анастасія (2023). Україна може залучити до $130 млрд приватних коштів на відбудову: у Світовому банку розповіли як. URL: https://www.epravda.com.ua/news/2023/10/26/705889/ (дата звернення: 11.11.2023).
19. Гришко В. І., Киричук Б. С. (2022). Євроінтеграція як запорука післявоєнного відновлення України: актуальні проблеми та перспективи розвитку. Південноукраїнський правничий часопис. 2022. Вип. 4. С. 30-36. DOI: https://doi.org/10.32850/sulj.2022.4.1.5.
20. Гринів В., Клепанчук О. (2023). Роль інвестиційних процесів у післявоєнній відбудові торговельної галузі України. Scientific journal "MODELING THE DEVELOPMENT OF THE ECONOMIC SYSTEMS". DOI: https://doi.org/10.31891/mdes/2023-8-24.
21. Шаповалов М. (2023). Концептуальні засади післявоєнного відновлення економіки України. Молодий вчений. 2023. № 6 (118). С. 99-104. DOI: https://doi.org/10.32839/2304-5809/2023-6-118-20.

22.Інноваційні основи відновлення та розвитку країн після збройних конфліктів: інноваційний вимір: колективна монографія / за ред. д.е.н. Омельяненка В. А. Суми: Інститут стратегій інноваційного розвитку і трансферу знань. 2022. 280 с.

23.Біла С., Посна В.С., Шевченко О. О. (2023). Інноваційний розвиток як чинник повоєнної відбудови економіки України. Наукові записки НаУКМА. Економічні науки. Том 8 № 1 (2023). DOI: https://doi.org/10.18523/2519-4739.2023.8.1.10-16.

24.Вінник О. М. Досвід ЄС у використанні потенціалу інституційного державно-приватного партнерства в ракурсі посилення національної безпеки в умовах війни та повоєнної відбудови України (2023). Вісник НАПрН України. 2023. № 3. С. 186-202. DOI: https://doi.org/10.31359/1993-0909-2023-30-3-186. URL: http://visnyk.kh.ua/uk/journals/visnik-naprnu-3-2023-r.

25.Дослідження ініціатив у сфері повоєнного відновлення. Червень 2023 року. 235 с. URL: https://ednannia.ua/images/Master_version_UKR_Rebuilding.pdf (дата звернення: 11.11.2023).

26.Council Regulation (EU) 2021/2085 of 19 November 2021 establishing the Joint Undertakings under Horizon European and repealing Regulations (EC) № 219/2007, (EU) № 557/2014, (EU) № 558/2014, (EU) № 559/2014, (EU) № 560/2014, (EU) № 561/2014 and (EU) № 642/2014. ST/12156/2021/INIT. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32021R2085 (дата звернення: 26.03.2023).

27.Horizon Europe - Research and innovation. URL: https://research-and-innovation.ec.europa.eu/funding/funding-opportunities/funding-programmes-and-open-calls/horizon-europe_en (дата звернення: 26.05.2024).

28.Стратегія національної безпеки України: затв. Указом Президента України від 14. 09. 2020 року № 392/2020. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020#n12 (дата звернення: 26.05.2024).

29.A Strategic Compass for a stronger EU security and defence in the next decade. Council of the European Union. 21 March 2022. URL: https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2022/03/21/a-strategic-compass-for-a-stronger-eu-security-and-defencein-the-next-decade/ (дата звернення: 31.05.2024 р.).

Статтю було подано	03.06.2024	The article was submitted
Статтю було прийнято	05.07.2024	The article was accepted